

Farské zvesti

*Časopis Gréckokatolíckej farnosti
Zosnutia Presvätej Bohorodičky
v Humennom*

Ročník: 19. Rok: 2026 Číslo: 12.

Vydané pre vnútornú potrebu farnosti



Noc nie je zlyhanie, ale znovuzrodenie (z myšlienok pápeža Leva XIV.)

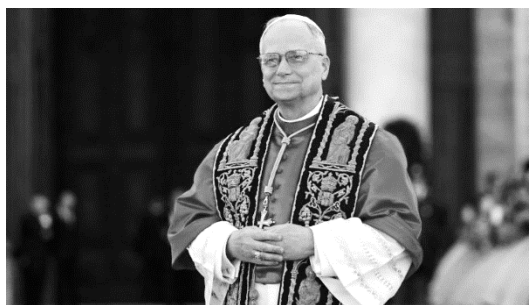
Evanjeliový obraz o Nikodémovi nám ponúka posolstvo o ceste života. Naše putovanie, naše túžby a všetko, čo každodenne prijímame a prežívame, v radoostiach i prehrách, v túžbach i plánoch, je výrazom nášho neustáleho hľadania: sme žobrákmi lásky, hladujeme a žízňime po pravde, hľadáme plný zmysel, ktorý nás podopiera, povzbudzuje a pomáha nám chápať tajomstvo nášho života. Keď pomaly napredujeme malými krokmi, sme povolaní viesť dialóg s prítmím našej vlastnej ľudskej situácie: chýba nám úplná pravda, nepoznáme do hĺbky tajomstvo seba samých ani pravú tvár druhých, nie vždy dokážeme pochopiť skrytú pravdu reality, ktorá nás obklopuje, ani udalostí, ktoré sa

odohrávajú pred našimi očami. Hľadáme svetlo, ktoré osvetlí cestu.

Nikodém nám však hovorí aj o ceste viery. Nejde o chodník paralelný s cestou našej ľudskej existencie, ale o dve trasy, ktoré sú vždy navzájom prepojené. Ako sme počuli v evanjeliu, Boh tak miloval svet, že nám dal svojho jednorodeného Syna, a v ňom sa navždy zjednotil s naším telom. On je vždy pri Otcovi i pri nás. A tak vždy, keď sa tajomstvo nášho života rozvíja vo svetle nového dňa, vo všetkom, čím sme a čo konáme, stojíme v Božej prítomnosti a sme chránení jeho večným ramenom: náš život „je s Kristom ukrytý v Bohu“ (Kol 3, 3). A predsa niekedy zakúšame noc viery, námahu veriť, únavu ducha, pocit neprimeranosti pred volaním evanjelia,

horkosť našich zlyhaní a strach, že nebudeme schopní obstáť.

Bratia a sestry, Nikodém nás učí, že tieto noci, ktoré sprevádzajú náš život, cestu viery i dejiny, v ktorých žijeme, sú miestom požehnania, priestorom na znovuzrodenie, lonom, ktoré vždy rodí nový život. Tieto noci nás obnažujú a vracajú nás k podstatnému. Snímajú z nás ľudské i náboženské masky, ktoré nosíme cez deň, aby nás nespoznali alebo aby sme o sebe vytvorili iný obraz, než akí v skutočnosti sme. Nechávací nás



odkrytých, v našich svetlách i tieňoch, a vracajú nás k pokore vedieť sa pozrieť na seba v pravde, bez domýšľavosti, že naša

cesta je už zavŕšená a že kráčame, akoby sme mali jasné svetlo na všetko, na všetkých, ba dokonca aj na Boha. Tento „prázdny priestor“, ktorý noc vytvára, aj keď prichádza v podobe utrpenia alebo nespokojnosti, sklamaní alebo nevery, sa môže stať príležitosťou prijať nový život, zmeniť sa a obnoviť, „narodiť sa zhora“, ako hovorí Ježiš Nikodémovi.

Boh totiž neprišiel súdiť svet pre jeho hriechy a pre noc jeho nevernosti, ale poslal svojho Syna, aby ho spasil a dal svetú večný život.

Preto sme aj my povolání nesúdiť „noci“: ani noci nášho života, ani noci Cirkvi, ani noci spoločnosti, ktorá nás obklopuje. V noci sa naopak máme vydať na cestu ako Nikodém, ďalej sa pýtať Pána, otvoriť sa vetru Ducha, aby sme noc už neprijímali ako znamenie zlyhania, ale ako začiatok nového života.

Neprestávajme hľadať, klásť si otázky a viesť dialóg s Bohom i medzi sebou, aj v samom srdci noci. Kráčajme spoločne vo viere, ktorá uvádza do súladu rozmanitosť našich myšlienok a citlivostí,

aby sme hľadali pravdu, ktorá nás vedie k spoločnému dobru, aby táto krajina bola priestorom otvoreným pre všetkých, kde je každý

rešpektovaný vo svojej dôstojnosti osoby a milovaný taký, aký je. Otvorme sa daru Ducha, hľadáme Pána ako Nikodém a prijímajme svetlo jeho evanjelia s istotou, že v sebe zakúsime nový život, prítomnosť, ktorá žehná, nezištnú lásku, ktorá nám pomôže prejsť z noci do svetla. Lebo Boh chce, aby sa nič nestratilo, a už teraz nám túži darovať večný život, aby nás priviedol k šťastiu, ktoré nemá konca.

Nech nám Pán na príhovor Panny Márie udelí milosť otvoriť sa mu a nechať sa rozhybať vetrom jeho Ducha.

Diktát

(príbehy pre potešenie duše)

Na hodine slovenského jazyka sa pani učiteľka rozhodla, že svojich žiakov preverí a uznala, že diktát bude vhodnou formou, ako to spraviť.

Téma diktátu bola: Svetlo.

Žiaci dopísali a čakali, ako túto úlohu zvládli. Pani učiteľka začala diktáty opravovať. Všetky „diela“ boli ako tak v poriadku, až na jedno. Pri čítaní práve toho jedného jej skoro dych vyrazilo, veď také čosi ešte počas svojej praxe nevidela.

Diktát bol napísaný takto: „Svätlo je v živote človeka veľmi potrebné.

Svätlo pomáha tým ľuďom, ktorí zabúdia v tme. Všade tam, kde je svätlo, je život krajší. Jeden pre druhého máme byť svetlom. Čím bližšie si pri svetle, tým lepšie vidíš. Svätlo je pre všetkých. Svätlo je opakom tmy.“

Svetlo so širokým „ä“? Veď to snáď ani nie je možné takto to napísať. Po oprave tohto diktátu, keď učiteľku žiak skoro zničil formou teroristického útoku na slovenčinu, si ho zavolala k sebe na vysvetlenie. Myslela si, že po prečítaní tohto „úkazu“ ju už len tak hocičo

neprekvapí. A predstavte si, že prekvapilo. Žiak jej totiž vysvetlil, že prečo svetlo s „ä“.

„Pani učiteľka, veď byť svetlom znamená byť svätý. V celom diktáte sa dá použiť slovo svätý namiesto slova svetlo.“ A začal písať diktát ešte raz.

„Svätosť je v živote človeka veľmi potrebná. Naša svätosť pomáha tým, čo zabúdia v tme. Všade tam, kde je svätosť, je život krajší. Čím bližšie si pri svätosti, tým lepšie vidíš. Svätosť je pre všetkých. Svätosť je opakom tmy.“

Pani učiteľka opäť „onemela“.

Po chvíľke ticha žiaka objala a poslala ho do triedy so slovami: „Prajem ti, aby si ty sám bol v živote svetlom, aby si bol svätý.“

Aj ona, aj on vedeli, že s takou gramatikou nikdy žiadnu cenu za slovenský jazyk nezíska. Tiež však vedeli, že aj keď vedieť správne písať je veľmi potrebné, oveľa dôležitejšie je byť svetlom pre ľudí okolo nás, jednoducho byť svätým.



Svet rozdelený na tri časti

Predstavte si svet rozdelený na tri časti, ktoré navzájom do seba nevidia.

V tej prvej žije mnoho ľudí, chodia do práce, nakupujú, stavajú domy, majú deti a vychovávajú ich najlepšie, ako vedia, zabávajú sa, chodia na dovolenky, míňajú peniaze, uzatvárajú manželstvá, chodia do kostola, dokonca robia dobré skutky.

V druhej a tretej časti robia to isté! Divíte sa, že prečo je svet rozdelený na 3...!

V tej prvej časti, predstavte si, že nie je svetlo (JEŽIŠ), a kde nie je svetlo, tam je úplná tma. Takže v takej časti sveta sa síce dá žiť, aj pracovať, nakupovať, o deti sa starať a všetko ostatné, čo ponúka dnešný svet, všetkoVšetko, akurát s veľkými problémami. Viete si predstaviť orientovať sa v tme ?.... Nedá sa to. Zvyknúť sa na to dá, dokonca to niektorým ľuďom príde normálne, bežné, samozrejmé. Je to časť sveta,

v ktorej všetci len tak pobehujú v tme, narážajú do seba. Robia, čo môžu, snažia sa, ale stále sú obmedzení tmou.

V druhej časti sa práve rozsvietilo, ľudia sú nadšení, plní obdivu, unesení zo všetkého, čo doteraz nevideli. Nemôžu tomu uveriť, ako mohli žiť v tej prvej časti až doteraz, o čo všetko prichádzali, čo všetko nevideli, a že všetko vlastne videli zle, ba dokonca vôbec. Nechcú ísť naspäť do prvej časti, už nikdy, a je im veľmi ľúto ľudí v prvej časti. Vidia, že sa snažia, trápia a vedia, že bez svetla (Ježiša) je to stále ťažké.

V tretej časti sú ľudia, ktorí žijú vo svetle (s Ježišom) od narodenia, tí sú už nadšení menej, keďže pre nich je život so svetlom samozrejmý. Akurát si absolútne nevedia predstaviť život v tme. Život bez Ježiša. Ježiš je svetlo! Bez svetla je svet tmavý, nevidno cestu, chýba radosť, všetko aj pri maximálnej námahe nie je ono.



Priznanie pochybovača

Známy skeptik, pochybovač, kľučí v mestečku v chráme v prvej lavici.

Prikľakne k nemu sused a vraví mu: „Ja som si myslel, že ty neveríš v Boha?“

„Ved' to je jasné, že neverím v Boha“, odpovedal trochu zneistene pochybovač susedovi, „ale či viem, že mám naozaj pravdu?“

Liturgický program

Liturgický program po 5. nedeli po Päťdesiatnici od 29.06. do 05.07. 2026

Pondelok 29.06.	Sv. apoštoli Peter a Pavol mirovanie Zbierka: Dobročinné diela sv. Otca	07:30 sv. lit. (csl.) * Marianna, Linda, Dušan 16:30 sv. lit. (slov.) * za farnosť 18:00 sv. lit. (slov.) * Daniela
Utorok 30.06.	Zbor dvanástich apoštolov	06:30 sv. lit. (csl.) * Anna, Cyril 18:00 sv. lit. (slov.) 1. † Anna, Zuzana 2. † Štefan, Anna, Ján...
Streda 01.07.	Svätí nezištníci a divotvorcovia Kozma a Damián	06:30 sv. lit. (csl.) 1. † Štefan (panychída) 2. † Jozef, Jolana, Vladimír 18:00 sv. lit. (slov.) † Mária, Ján, Jaroslav, Ján
Štvrtok 02.07.	Uloženie rúcha Presv. Bohorodičky v Blachernách	06:30 sv. lit. (csl.) † Jozef, Jolana, Vladimír 18:00 sv. lit. (slov.) 1. † Ján (panychída) 2. † Juraj, Helena
Piatok 03.07.	Svätý mučeník Hyacint zdržanlivosť od mäsa	06:30 sv. lit. (csl.) * SSR a NSI 18:00 sv. lit. (slov.) * SSR A NSI
Sobota 04.07.	Sv. Andrej Jeruzalemčan, krétsky arcibiskup	07:00 sv. lit. (csl.) † z ružencového spoločenstva 17:00 Veľká Večiereň 18:00 sv. lit. (slov.) * Ján
Nedeľa 05.07.	6. nedeľa po Päťdesiatnici Svätí apoštolom rovní Cyril a Metod, učelia Slovanov hl. 5	08:00 sv. lit. (csl.) * za farnosť 10:00 sv. lit. (slov.) 1. * Tatiana s rod. 2. * Oliver, Nadežda, Oliver, Elenka 17:15 Večiereň (slov.) 18:00 sv. lit. (slov.) * Milan, Emília

Liturgický program

Liturgický program po 6. nedeli po Päťdesiatnici od 06.07. do 12.07. 2026

Pondelok 06.07.	Prep. otec Sisoos Veľký	06:30 sv. lit. (csl.) † Jozef, Mária, Ján, Anna 18:00 sv. lit. (slov.) * Helena s rod.
Utorok 07.07.	Prepodobní otcovia Tomáš z Maley a Akkakios	06:30 sv. lit. (csl.) † Tomáš (panychída) 18:00 sv. lit. (slov.) † Erich, Anna, Elizabet, Peter
Streda 08.07.	Svätí nezištníci a divotvorcovia Kozma a Damián	07:30 sv. lit. (csl.) † Ivan 18:00 sv. lit. (slov.) † z rod. Šípovej, Lukackovej
Štvrtok 09.07.	Sv. hieromučeník Pankrác, tauromenský biskup	06:30 sv. lit. (csl.) † Ján (panychída) 18:00 sv. lit. (slov.) 1. † Irena 2. † Andrej, Anna, Štefan
Piatok 10.07.	Prep. otec Anton Pečersko-Kyjevský zdržanlivosť od mäsa	06:30 sv. lit. (csl.) † Mária, Andrej, Miroslav... 18:00 sv. lit. (slov.) † Ján, Mária, Ján
Sobota 11.07.	Sv. všechválna mučenica Eufémia	07:00 sv. lit. (csl.) † Terézia, Ján, Michal 17:00 Veľká Večiereň 18:00 sv. lit. (slov.) † Michal, Daniela, Andrej...
Nedeľa 12.07.	7. nedeľa po Päťdesiatnici Sv. mučeníci Proklos a Hilarios hl. 6	08:00 sv. lit. (csl.) * za farnosť 10:00 sv. lit. (slov.) * Lenka, Martin, Simonka 17:15 Večiereň (slov.) 18:00 sv. lit. (slov.) * rod. Purmová

Liturgický program

Liturgický program po 7. nedeli po Päťdesiatnici od 13.07. do 19.07. 2026

Pondelok 13.07.	Náš prepodobný otec Štefan Svätosávsky	06:30 sv. lit. (csl.) † Ján (panychída) 18:00 sv. lit. (slov.) * Dušan s rod.
Utorok 14.07.	Sv. apoštol Akvila	06:30 sv. lit. (csl.) † Mikuláš, Anna, Michal, Peter 18:00 sv. lit. (slov.) † Michal, Mária
Streda 15.07.	Sv. apoštolom rovný a veľký knieža Vladimír	06:30 sv. lit. (csl.) * Natália, Lukáš, Ľuboslava, Rastislav 18:00 sv. lit. (slov.) * Ema
Štvrtok 16.07.	Sv. hieromučeník Aténogénes a jeho deviaty spoločníci	06:30 sv. lit. (csl.) † Pavol, Helena, Ján, Igor 18:00 sv. lit. (slov.) † Ján, Ľudmila, Vasil'...
Piatok 17.07.	Blažený hieromučeník Pavel, prešovský biskup zdržanlivosť od mäsa	07:30 sv. lit. (csl.) * rod. Čekanová 18:00 sv. lit. (slov.) * Miroslav, Miloslava, Michaela, Lenka, Mária
Sobota 18.07.	Sv. muč. Hyacint z Amastridy Sv. muč. Emilián	07:00 sv. lit. (csl.) * Jana, Milan 17:00 Veľká Večiereň 18:00 sv. lit. (slov.) † Helena (panychída)
Nedeľa 19.07.	8. nedeľa po Päťdesiatnici Prepodobná matka Makrina, sestra Bazila Veľkého hl. 7	08:00 sv. lit. (csl.) * za farnosť 10:00 sv. lit. (slov.) 1. * Emil 2. * Branislav 17:00 Veľká Večiereň (slov.) 18:00 sv. lit. (slov.) * Alexej s rod.

Liturgický program

Liturgický program po 8. nedeli po Päťdesiatnici od 20.07. do 26.07. 2026

Pondelok 20.07.	Svätý a slávny prorok Eliáš	07:30 sv. lit. (csl.) * <i>Emil s rod.</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) * <i>Jaroslav</i>
Utorok 21.07.	Sv. prorok Ezechiel	06:30 sv. lit. (csl.) † <i>Michal</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) † <i>Jozef, Terézia, Michal</i>
Streda 22.07.	Sv. myronosička a apoštolom rovná Mária Magdaléna	06:30 sv. lit. (csl.) † <i>Jolana, Jozef, Vladimír</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) † <i>Anna, Helena, Anna...</i>
Štvrtok 23.07.	Sv. mučeníci Trofim, Teofil a spoločníci	06:30 sv. lit. (csl.) * <i>Ladislav, Lýdia</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) * <i>Oľga s rod.</i>
Piatok 24.07.	Sv. mučeníci Boris a Gleb zdržanlivosť od mäsa	06:30 sv. lit. (csl.) † <i>Ján, Mária, Pavel, Juraj</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) † <i>Vladimír</i>
Sobota 25.07.	Zosnutie sv. Anny, matky Presv. Bohorodičky	07:00 sv. lit. (csl.) † <i>Teodor, Anna</i>
		17:00 Veľká Večiereň
		18:00 sv. lit. (slov.) * <i>o. Martin</i>
Nedeľa 26.07.	9. nedeľa po Päťdesiatnici Prep. mučenica Paraskeva hl. 8 Zbierka: Svojpomocný fond	08:00 sv. lit. (csl.) * <i>za farnosť</i>
		10:00 sv. lit. (slov.) * <i>Filip s rod.</i>
		18:00 sv. lit. (slov.) * <i>Anna s rod.</i>

Svätí apoštoli Peter a Pavol

(Synaxár – životopisy svätých)

Šimon (Peter) sa narodil v Betsaide pri Tiberiadskom jazere. Jeho otec sa volal Ján (Jonáš). Spolu s ním a s bratom Ondrejom, tiež apoštolom, boli pôvodne rybármi. Bol to Ondrej, ktorý doviedol svojho brata Šimona k Ježišovi. Vtedy mu Ježiš dal meno Kéfas, po grécky Petros, čo znamená skala. Sv. Peter sa spomedzi apoštolov najviac spomína v evanjeliách. Podľa týchto opisov si môžeme dosť presne poskladať jeho život, ale aj povahu. Zdá sa, že mal sangvinický temperament.

Sv. Lukáš opisuje situáciu, keď Šimon na Ježišovo slovo spustil sieť do mora a chytil obrovské množstvo rýb. Peter vtedy padol Ježišovi k nohám a povedal mu: „*Pane, odíď odo mňa, lebo som človek hriešny.*“ Ježiš mu povedal: „*Neboj sa, od teraz už budeš loviť ľudí.*“ Odvtedy Peter chodil s Ježišom, počúval ho a nasledoval. Keď sa raz pýtal Ježiš, za koho ho pokladajú, odpovedal práve on: „*Ty si Mesiáš, Syn pravého Boha.*“ Kristus mu povedal: „*Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a brány pekelné ju nepremôžu. Tebe dám kľúče od nebeského kráľovstva. Čo rozviažeš na zemi, bude rozviazané v nebi, čo zviažeš na zemi, bude zviazané v nebi.*“

Peter sa vždy spomína ako prvý v zozname apoštolov. Patril k dôverníkom Ježiša, spolu s Jánom a Jakubom. Týchto troch zobral Ježiš so sebou na horu Premenenia, pri vzkriesení Jairovej dcéry a takisto aj v Getsemanskej záhrade ich pozval k spoločnej modlitbe. Keď ich Majstra zatkli, hneď sa postavil s mečom na odpor. Zanedlho však Ježiša trikrát zaprel, hoci predtým tvrdil, že s ním pôjde všade a neopustí ho. Po vzkriesení to bol on, ktorý spolu s apoštolom Jánom pribehli k hrobu, aby sa presvedčili, či je pravda to, čo im vyrozprávali ženy.

Sv. Ján apoštol spomína ešte jednu osobitnú príhodu, ktorá sa stala po vzkriesení a je dôležitá vzhľadom na osobu Petra. Kristus sa ho trikrát spýtal, či ho má rád. Peter zakaždým odpovedá „áno“. Ježiš mu vtedy odpovedá tiež trikrát: „*Pas moje ovce.*“

Po nanebovstúpení má Peter neodškriepiteľné prvenstvo medzi apoštolmi. Na jeho slovo ustanovili ďalšieho apoštola namiesto zradcu Judáša, on začína prvý hovoriť pri zoslaní Ducha Svätého. On sa spomína ako prvý, ktorý urobil zázrak, on vyniesol rozsudok nad klamstvom Ananiáša a Zafiry. Peter potom ďalej pôsobil

v Jeruzaleme. Pokrstil pohana Kornélia, čím sa otvorili brány Cirkvi aj pre pohanov, nielen pre Židov. Herodes Agrippa ho uväznil, ale v noci k nemu prišiel anjel a zázračne ho vyslobodil z väzenia. Potom horlivo účinkoval v Jeruzaleme, v Antiochii, v Korinte a v Ríme. Pravdepodobne v Ríme napísal svoj prvý list, kde hovorí o Ríme ako o Babylone.

Zomrel mučeníckou smrťou asi roku 64 v Ríme, podľa tradície ho ukrižovali dolu hlavou na Vatikánskom pahorku. Na tom mieste teraz stojí

Bazilika sv. Petra, jej svätyňa je presne nad miestom, kde sa podľa tradície nachádza Petrov hrob. Jeho relikvie sú uložené v hlavnom oltári baziliky.

Zobrazuje sa ako starší muž s kľúčmi a knihou. Jeho symbolmi sú tiež obrátený kríž, loďka a kohút.

Sv. Pavol sa narodil niekedy v rokoch 5-10 po Kristovi v Tarze v Cilícii (južné Turecko) v židovskej rodine, ktorá požívala práva rímskeho občianstva. Rodičia mu dali dve mená: Šavol (Saulus – meno prvého živoského kráľa) a Pavol (Paulus – malý). Dostal vynikajúce vzdelanie, najprv v samotnom Tarze v helenistickej škole a neskôr

v Jeruzaleme pri nohách slávneho učiteľa Gamaliela. Popritom – ako správny Žid – sa vyučil stanárskemu remeslu. Vyrábala stany alebo lodné plachty, čo bol vtedy veľmi hľadaný tovar.

V prvom rade však ostal dôsledným,

až fanatickým farizejom. Zahorel nenávisťou proti novému učeniu, ktoré hlásal Ježiš Kristus a jeho apoštoli. Bol pri kameňovaní sv. Štefana. Nekameňoval ho síce priamo, ale strážil šaty katom.

Potom si dokonca vymohol dovoľenie na prenasledovanie

kresťanov aj v Damasku. No na ceste do tohto mesta sa mu zjavil sám Ježiš Kristus. Na tri dni z toho oslepol, ale potom sa dal pokrstiť a niekoľko dní nato už ohlasoval v synagógach Ježiša Krista a rozprával o tom, čo sa mu prihodilo. Židom sa to nepáčilo a chceli ho zabiť. On im však ušiel (jeho učenci ho spustili v koši cez hradby – porov. Sk 9, 19-25) a odišiel na juh do púšte, ktorá siaha až do Arábie, aby sa pripravil na apoštolský úrad.

Asi po troch rokoch sa vrátil späť do Damasku a odtiaľ do Jeruzalema, aby vyhľadal apoštolov. Avšak každý sa ho bál – kvôli jeho povesti prenasledovateľa kresťanov. Vtedy sa ho ujal Barnabáš,



zaviedol ho k apoštolom Petrovi a Jakubovi a porozprával im, ako si Pavol počínal v Ježišovom mene.

Z Jeruzalema odišiel Pavol asi na štyri roky do Tarzu. Potom spolu s Barnabášom zamierili do Antiochie, kde hlásali evanjelium medzi pohanmi.

V Antiochii dostal milosť, že bol „*uchvátený až do tretieho neba*“. Aby však nespýšnel, bol mu daný do tela osteň, satanov posol, aby sa nevyvyšoval (2 Kor 12).

Z Antiochie sa potom vrátil do Jeruzalema, kde bol spolu s Barnabášom „oddelený“, to znamená, že ich oficiálne poverili hlásať evanjelium. „Oddeliť“ znamená v našom zmysle vysvätiť. V roku 47-48 spolu s Jánom Markom (Marek evanjelista) a Barnabášom vykonal prvú misijnú cestu na Cyprus a do južných provincií Malej Ázie (Antiochia v Pizídii, Ikónium, Lystra, Derbe). Založili nové cirkevné spoločenstvá, ale zakúsili aj veľa prenasledovania.

Druhá misijná cesta sa udiala v rokoch 49-52 v spoločnosti Sílasa do Malej Ázie a na európskom kontinente (Filipy, Solún, Atény a Korint).

Počas tretej misijnej cesty (53-58) sa tri roky zdržal v Efeze. Prostredníctvom spolupracovníkov založil kresťanské spoločenstvá v Kolosách, v Laodicei a v Hierapole. Kvôli prenasledovaniu musel z Efezu odísť cez Macedónsko do Korintu.

Späť do Jeruzalema sa vrátil cez Macedónsko, Troadu, Milét, Týrus a Cézareu. Zažil mnoho utrpenia, sklamaní, ale aj radosti z apoštolátu a služby Bohu (2 Kor 11, 16-33). V Jeruzaleme ho uväznili a vďaka tomu sa dostal do Ríma. V Ríme bol vo väzení, jeho jediným verným spoločníkom bol Lukáš (evanjelista).

Posledné roky jeho života sú však pre nás zahalené tajomstvom. Pravdepodobne ho v Ríme z väzenia prepustili, počas Nerónovho prenasledovania kresťanov asi nebol v Ríme, snáď bol vtedy v Španielsku alebo na Východe. Bol v Macedónsku, Efeze, v Miléte, v Troade, na Kréte a zrejme aj v Nikapole, kde ho asi znovu uväznili a odviedli do Ríma (asi r. 67). Je s ním iba Lukáš. Po odsúdení ho sťali mečom pravdepodobne na mieste v blízkosti Ostijskej cesty. Toto miesto sa volá Tre Fontane a dnes tam stojí kostol a kláštor trapistov.

Podľa tradície ho pochovali na cintoríne pri Ostijskej ceste na ľavom brehu rieky Tiber. Cisár Konštantín Veľký dal nad jeho hrobom vystavať menšiu baziliku. Namiesto nej tam teraz stojí nádherná bazilika sv. Pavla, ktorá bola dokončená r. 1854.

Sv. Pavol sa zvykne nazývať „apoštolom národov“, pretože je najväčším misionárom všetkých čias a jeho listy sa čítajú ako Božie slovo na celom svete.

Zjavené tajomstvo

(Z katechizmu Gréckokatolíckej cirkvi Svetlo pre život)

Ježiš, ktorý je vteleným Slovom

„Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom skrze prorokov. V týchto posledných dňoch prehovoril k nám v Synovi.“ (Hebr 1, 1-2).

Toto úvodné vyhlásenie Listu Hebrejom odráža cirkevné chápanie, že celé Sväté písmo ilustruje pokračujúce Božie dielo pre spásu ľudstva. V tomto diele je vrcholom osoba a poslanie Ježiša Krista, obrazu neviditeľného Boha, prvorodeného všetkého stvorenia, v ktorom bolo zjavené tajomstvo Boha skryté od vekov.

Ježišovým poslaním bolo obnoviť priateľstvo medzi ľudstvom a Bohom: vzťah, ktorý bol stratený hriechom. „V Kristovi Boh zmieril svet so sebou a nepočítal ľudom ich hriechy“ (2 Kor 5, 19). Urobil viac než len to, že odstránil nepriateľstvo medzi Bohom a ľudstvom. Stal sa človekom ako my: „Stal sa pre vás chudobným, aby ste sa vy jeho chudobou obohatili.“ (2 Kor 8, 9). Stali sme sa účastnými na Božej prirodzenosti.

Svätý Atanáz komentuje tieto pasáže slávnym výrokom: „Kristus sa stal človekom, aby sme sa my mohli stať Bohom.“

Predstava zbožštenia je ústredná v Božom pláne spásy, ale zbožštenie sa uskutočňuje len v súlade s jeho plánom.

Diablovo pokúšanie v rajskej záhrade znelo: „Keď budete z neho (zo stromu poznania dobra a zla) jesť, otvorí sa vám oči a budete ako Boh“ (Gn 3, 5).

Diabol klamal, keďže byť ako Boh nie je v ľudských silách bez Boha. Pomocou tajomstva Krista Boh odčinil škodu spôsobenú hriechom a obnovil naše určenie, ktoré sa teraz zjavuje ako zbožštenie. Tým, že sa stal človekom, Kristus učinil samotnú ľudskú prirodzenosť účastnou na božstve. Nemôžeme sa stať Bohom prirodzenosťou, ale kto je v Kristovi, je novým stvorením. Z toho dôvodu môžu aj byť, aj nazývať sa bohmi pomocou daru milosti, pretože Boh ich celý naplňa úplne a nenecháva žiadnu ich časť bez svojej prítomnosti.

Tajomstvo zbožštenia ide ruka v ruku s novozákonným učením o vtelení. Cirkev vždy v samotnom centre svojej viery potvrdzovala, že v Ježišovi sa Boh stal človekom. „On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridržal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhy, stal sa podobný ľudom“ (Flp 2, 6).

Tento úryvok bol pravdepodobne Pavlovým záznamom liturgického hymnu, ktorý sa používal v apoštolskej dobe.